

משך חכמה

פרשת וישב- פרשת תמר ויהודה - פסקא י - טז

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' יא תשפ"ה - טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פרשת יהודה ותמר

בראשית לח, א - ל

פסקאות: י - טז

[י]

לח, ה) ותקרא את שמו שלה. פירוש¹ הרב אברהם בן עזרא מלשון שליה על הכתוב (בראשית מט, י) עד כי יבא שילה עיין שם, וזה הולד הרך שהוא חלוש התולדה כשליה. ומבאר כי היה בכזיב בלדתה אותו, ואמרו (נדה לא, א) שלושה חדשים אחרונים תשמיש יפה לילד, שמתוך כך יצא הולד מלובן ומזורז. וכיוצא בזה אמרו ריש פרק סורר ומורה (סנהדרין ע, ב) ואני דחקתי ונכנסתי כדי שיהיה לי בן זריז ומלובן. ולפי שהיה בכזיב היה חלוש. ולהלן (לח, כו) אמר ולא יסף עוד לדעתה, ובכל זאת היה חזק התולדה, עד כי אמרה עליו (לח, כט) מה פרצת עליך פרץ וכו', והבן².

[יא - המשך]

יש להקשות: א. מדוע קראה לו שלה. ב. מדוע מפרש הכתוב היכן היה יהודה כשילדה אותו.

משא אָשֶׁר יִסְרְתוּ אָמוֹ: מַה בְּרִי וְמַה בַּר בְּטָנִי וְמַה בַּר נְדָרָי. ומפרש הש"ס (סנהדרין ע, ב) "וז"ל "דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, מלמד שכפאתו אמו על העמוד, ואמרה לו 'מה ברי ומה בר בטני ומה בר נדרי', מה ברי, הכל יודעים שאביך ירא שמים הוה, עכשיו יאמרו אמו גרמה לו. 'ומה בר בטני', כל הנשים של בית אביך כיון שמתעברות, שוב אינן רואות פני המלך, ואני דחקתי ונכנסתי כדי שיהא לי בן מזורז ומלובן. כו" ע"כ.

ועל פי זה מיושב עוד תמיה גדולה, דהנה כתוב (לח, כט) "וַיְהִי כְּמִשֵּׁיב יָדוֹ וַיְהִי יָצָא אַחִיו וַתֹּאמֶר מַה פְּרִצְתָּ עָלַי פְּרִץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פְּרִץ", דקשה מה הוא הלשון "מה פרצת", היה לה לומר 'פרצת פרץ ויקרא שמו פרץ', ולאור המבואר אתי שפיר, דהנה יהודה לא יסף לדעתה (בראשית לח, כו), והיה ראוי שיהיה הולד חלש, ולא יהיה לו כח לפרוץ לפני אחיו, לכן מחמת ההתפעלות אמרה בלשון "מה פרצת עליך", כלומר, איך יתכן שאתה גיבור ופורץ, לכן מחמת זה קראה לו פרץ.

² תמצית דבריו: יש להקשות: א. מדוע קראה לו שלה. ב. מדוע מפרש הכתוב היכן היה יהודה כשילדה אותו – ונראה, שנקרא שלה מלשון שליה, שהיה חלוש כשליה, והטעם, מפני שלא בא אליה יהודה בסוף בימי ההריון, כיון שהיה בכזיב, ולכן כתוב שהיה בכזיב.

¹ [י] לח, ה) וַיִּחַסֵּף עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שְׁלָה וַיְהִי בְּכִזִּיב בְּלִדְתָּהּ אֹתוֹ ע"כ. יש לדקדק: א. מדוע קראה לו שלה. [בשלמא ער נקרא על שם העתיד, שהיה רע בעיני ה'. ואונן שהיה מאונן, אבל למה נקרא שלה]. ב. מדוע מפרש הכתוב היכן היה יהודה כשילדה אותו.

ונראה בזה, דהנה האבן עזרא בפרשת ויחי על הפסוק (מט, י) "לא יסור שֶׁבֶט מִיְהוּדָה וּמִחֻקֵּק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי יָבֹא שִׁילָה שִׁילֹו וְלוֹ יִקְהֶת עַמִּים" וז"ל "שילה כו' מגזרת ובשליחה (דברים כח, נז) "עכ"ל, הנה מפרש דשילה הוא מלשון שליה, ופירוש הפסוק לפי זה מפורש בפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) (ויחי פרק מט סימן י), וז"ל "עד כי יבא שילה עד כי יבא בנו, כמו ובשליחה (דברים כח נז)". עכ"ל, פירוש שלא יסור ממשה משבט יהודה כו' עד שיבוא מלך המשיח, שהוא בנו של יהודה מזרע יהודה.

ועל פי זה אפשר לפרש שקראה לו שלה, על שם השליה, וכוננתה, ששלה נולד רך וחלש התולדה כמו שליה, א. ה. ואפשר שדקדק הכתוב לפרש זאת, דלכן יהודה לא נתן את תמר לשלה, שאחרי ששני בעלים מתו, ושלה היה חלש בטבעו בדואי חשש שימות, ומיושב מדוע קראה לו שלה, ומיושב דקדוק א'. ובזה מיושב מדוע כתוב שהיה בכזיב, כי בא הכתוב לתת טעם למה נולד חלש, כיון שלא בא אליה יהודה בשלושת החודשים האחרונים של ההריון, שאז התשמיש יפה לילד, שמתוך כך יצא הולד מלובן ומזורז, כמבואר בנדה (לא, א), ומיושב דקדוק ב'.

וכן איתא בגמרא בענין שלמה שיצא חזק, כי דוד בא עליה הרבה בסוף ימי ההריון, שאמרה אמו של שלמה המלך (משלי לא, א-ב) "דְּבָרֵי לְמוֹאֵל מְלֶךְ

משך חכמה

פרשת וישב - פרשת תמר ויהודה - פסקא י - טז

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' יא תשפ"ה - טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ודאי לא עשה כן, ואם כן לא היה עמה כל ימי עבודה, ומפני מה
הן יפיפין ביותר, ודו"ק⁴.

[יב]

לח, יד) ותסר בגדי אלמנותיה מעליה ותכס בצעיף ותתעלף ותשב
בפתח עינים אשר על דרך תמנתה כי ראתה כי גדל שלה והוא לא
נתנה לו לאשה:

מהו "פתח עינים"

לח, יד) ותשב בפתח עינים. שפתחה⁵ לו את העינים, שאמרה לו

אליעזר סובר שלא אומרים מן השמים ירחמו, דאם כן מדוע מתיר לדוש
בפנים ולזרות בחוץ, דהרי בודאי מודה רבי אליעזר דמעשה זה רע בעיני ה',
וכן על כורחך סובר שאסור לשים מוך, דאם לא כן מדוע מתיר לזרות בחוץ.
וכיון שלפי רבי אליעזר לא אומרים מן השמים ירחמו, ולכן מניקה אינה
מניחה מוך, אם כן על כורחך גם במעוברת סובר שמותר לדוש בפנים
ולזרות בחוץ, ובודאי גם רבי אליעזר מודה שמעשה זה רע בעיני ה' שהרי
התורה קראה לער ואונן רע בעיני ה', כמו שהקשו לו חכמים, אלא שסובר
רבי אליעזר דאם אינו יכול לפרוש הימנה מותר לעשות כן בשעת הדחק,
אבל בודאי רבי אליעזר עצמו לא עשה כן, ואם כן בהכרח שהיה פורש
מאשתו בכל ימי עיבורה. ולפי זה מבואר מדוע שאלו את אשתו של רבי
אליעזר מדוע בניך יפים ביותר, כיון שמי שלא משמשת בג' חודשי הריון
אחרונים, הולד חלוש.

⁴ תמצית דבריו: קשה, מדוע שאלו את אשתו של רבי אליעזר
מדוע בניך יפים – ונראה, דכיון שמוכח בש"ס שלפי רבי אליעזר
אסור לשמש במוך, וסובר שאסור לשמש עם מעוברת, ורק בשעת
הדחק דש בפנים וזורה בחוץ, ורבי אליעזר בודאי לא עשה כן,
לפיכך לא שימש עמה, ומי שאינו משמש בסוף ההריון, הולד
חלוש.

[יב]

⁵ [יב] לח, יד) ותסר בגדי אלמנותיה מעליה ותכס בצעיף ותתעלף ותשב
בפתח עינים אשר על דרך תמנתה כי ראתה כי גדל שלה והוא לא נתנה לו
לאשה" ע"כ. יש לבאר מהו לשון "פתח עינים", שאמרו חז"ל שאין מקום

מדוע שאלו את אשתו של רבי אליעזר מדוע בניך יפים

ובסוף³ פרק ב דנדרים (כ, א) שאלו לאמא שלום דביתהו דרבי
אליעזר מפני מה בניך יפיפין ביותר. נראה דשאלו לה על זה מפני
דאמרו (נדה לא, א) שלושה חדשים האחרונים יפין לה ולולד וכו',
וכן דרשו בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין ע, ב) על קרא דמה מר
בטני וכו' (משלי לא, ב). ורבי אליעזר סבר כל כ"ד חודש דש
מבפנים וזורה מבחוץ וכו'. [יבמות סוף פרק ד אחים] (לד, ב),
ובטח גם במעוברת סבר כן, כיון דלא סבר מן השמים ירחמו
(יבמות יב, ב), ובשימוש במוך אסר. ואם כן הפירוש, דאם אינו
יכול לפרוש ממנה יעשה כן, אבל אסור לעשות כן. ורבי אליעזר

[יא]

³ [יא] על פי זה, דמי שאינו משמש מיטתו בהריון אין הולד יוצא מזורו,
ייתב מה שיש לדקדק בגמרא נדרים (כ, א) דגרסינן, "שאלו את אימא
שלום [אשתו של רבי אליעזר] מפני מה בניך יפיפין ביותר, אמרה להן אינו
מספר עמי לא בתחלת הלילה, ולא בסוף הלילה, אלא בחצות הלילה,
וכשהוא מספר מגלה טפח ומכסה טפח ודומה עליו כמי שכפאו שד,
ואמרתיו לו מה טעם, ואמר לי כדי שלא אתן את עיני באשה אחרת, ונמצאו
בניו באין לידי ממזרות" ע"כ. וצריך ביאור מדוע היה פלא בעיניהם שבניה
יפים, והרי יש הרבה נשים שיש להם בנים יפים.

ונראה דשאלו לה על זה מפני דאמרו (נדה לא, א) שלושה חדשים האחרונים
יפין לה ולולד וכו', וכן דרשו בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין ע, ב) על קרא
דמה מר בטני וכו' (משלי לא, ב) [א]. ה. ומבואר יותר בפסקא י. ואיתא
ביבמות (יב, ב) "תני רב ביבי קמיה דרב נחמן, שלש נשים משמשות במוך,
קטנה מעוברת ומניקה. קטנה, שמא תתעבר ושמא תמות. מעוברת, שמא
תעשה עוברת סנדל. מניקה, שמא תגמול בנה וימות וכו' דברי ר"מ, וחכ"א
אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת ומן השמים ירחמו, משום שנאמר
שומר פתאים ה'" ע"כ. מבואר, דלפי חכמים אין חשש לבוא על הקטנה,
מעוברת, או מניקה, דמן השמים ירחמו. אבל רבי מאיר סובר, דאין לומר
שמן השמים ירחמו, ותשים מוך.

והנה להלן ביבמות (לד, ב) איתא, דסובר רבי אליעזר שאסור לבוא על
המינקת שמא תתעבר ותגמול את בנה וימות, ואוסר לשים מוך דהוא
כמשמש על עצים ואבנים, אלא סובר שעדיף לדוש בפנים ולזרות בחוץ, וז"ל
"כל עשרים וארבעה חדש [שמניקה] דש מבפנים וזורה מבחוץ דברי ר'
אליעזר, אמרו לו, הללו אינו אלא כמעשה ער ואונן". ועל כורחך רבי

משך חכמה

פרשת וישב - פרשת תמר ויהודה - פסקא י - ט

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' יא תשפ"ה - טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

שהתייאשה ממנו.

אבל יש להקשות טובא דלפי מסורת חז"ל, שמעשה של יהודה שנשא את בת שוע, היה לאחר מכירת יוסף, בהכרח שעברו עשר שנים מאז שגדל שלה, דכיון שבני פרץ באו למצרים (בראשית מו, יב), וממכירת יוסף עד שבאו בני ישראל למצרים עברו רק כ"ב שנים, ובשנים הללו נולדו ליהודה בנים מפרץ, על כורחך ער ואונן נשאו לתמר בני שבע. דז"ל סדר עולם (פרק ב) [ומובא גם בילקוט שמעוני (רמח)] "נמצא שפירש יוסף מיעקב אביו שלא שימשו כ"ב שנה, בתוך אלו השנים נשא יהודה את בת שוע, שנאמר ויהי בעת ההיא וירד יהודה וגו', וירא שם יהודה וגו' (בראשית, לח), שנה אחת לעיבורו של ער, הגדיל ער ז' שנים ונשא אשה, הרי שמנה, שנה אחת לער, שנה אחת לאונן שייבם, שנה אחת לשבי אלמנה בית אביך (בראשית לח, יא), שנה אחת לוירכו הימים ותמת בת שוע (בראשית לח, יב), שנה אחת לעיבורו של פרץ, הגדיל פרץ ז' שנים ונשא אשה, הרי י"ח, שנה אחת לחצרון, שנה אחת לחמול, וחצרון וחמול ירדו עמו למצרים" ע"כ.

הנך רואה, שכיון שנולדו לפרץ שני בנים חצרון וחמול שירדו למצרים, אין יכול להיות זה בתוך כ"ב שנים, אלא אם תאמר שבני יהודה נשאו ומתו בני שבע שנים. אם כן מוכח ששהתה עשר שנים, שהרי אין אשה מתעברת כשהיא מניקה עד שתגמול את בנה, והם שנתיים ימים, אם כן על כורחך, הא דכתיב (בראשית פרק לח, ד-ו) "וַתֵּהָרֵי עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא אֹתוֹ שְׁמוֹ אוֹנָן: וַחֲסֹף עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא אֹתוֹ שְׁמוֹ שְׁלֹה וְהָיָה כְּבִזְיָב פְּלִדְתָּהּ אֹתוֹ", אינו ממש לאחר לידת אונן ילדה את שלה, אלא לפחות שלוש שנים לאחר לידת אונן ילדה אשה יהודה את שלה.

אם כן, כשמת אונן בן שבע, היה שלה בן ארבע שנים, ושהתה עד שגדל שלה, והיינו שנעשה בן יג שנים, שהוא לשון "גדל", ועוד המתינה לפחות שנה, כדכתיב (יב) "וירכו הימים", ואמרו חז"ל (שם) שהוא שנה, נמצא שלה בן יד שנה, במעשה דתמר, והם עשר שנים מאז שמת אונן.

אבל מסורת חז"ל שמעשה של תמר היה לאחר מכירת יוסף הוא קשה מאוד, שהרי בני פרץ (מו, יב) באו למצרים, ואיך יתכן שבתוך כ"ב שנים הללו נולדו שני בנים לפרץ. דמה שאמרו חז"ל שהולידו בני ז' שנים הוא קשה מאוד, דאיתא בסנהדרין (ט, ב), דאפילו דורות הראשונים, שקטנים היו מולידים, אין זה אלא לאחר שמונה שנים ולא בני שבע, כמבואר שם. ואין לומר דבתוך שנה שמינית כבר הולידו בדורות הראשונים, וער ואונן היו בני שבע וכמה חודשים כשנשאו, ומה שאמרו בסדר עולם שנה לעיבורו הוא רק תשעה חודשים לעיבור, ונשאו כמה חודשים להיותם בתוך שנה

כזה. דז"ל בראשית רבה (פה, ז) "תשב בפתח עינים, אמר רבי אמי, חזרנו על כל המקרא ולא מצאנו מקום ששמו פתח עינים, ומה הוא בפתח עינים כו', מלמד שפתחה לו את העין, אמרה לו טהורה אני ופנויה אני" ע"כ. ולא מבואר מהו "פתחה לו את העין".

ונראה לפרש כונת חז"ל בשני דרכים. דרך אחד, שהראתה לו אותו מקום שהיא טהורה ואינה נדה, שאותו מקום נקרא מעין (נדה לה, ב), ומה שאמרה פנויה אני, הכונה שזה שאינה נדה, אינו מספיק להתיר לבוא עליה, שבני נח אסורים בעריות, אלא שגם אמרה לו שהיא פנויה ומותר לבוא עליה, ופירושו שהוא פתוח לאחרים כי אינה נשואה. אבל מכל מקום לשון פנויה אני משמע, שבגלל שיש ראייה - ממה שהראתה לו אותו מקום שאינה נדה - שהיא פנויה, וזה תמוה, דאין ראייה מזה שאינה נדה שהיא פנויה.

לכן יותר נראה לפרש כונת חז"ל על פי מה שאמרו ביבמות (לד, ב) שהוציאה בתוליה כדי שתוכל להתעבר מביאה ראשונה, שאין אשה מתעברת מביאה ראשונה (שם), שכל כונתה שרצתה להקים זרע מיהודה כמו שאמרו בבראשית רבה (שם), שאמרה "יהי רצון מלפניך ה' אלהי שלא אצא מן הבית הזה ריקנית", וזה כונת חז"ל שפתחה לו את המעין, שהוציאה בתוליה בפניו כדי שתתעבר. ולפי זה, מה שאמרה לו 'טהורה אני פנויה אני, אמרה לו שדם זה שהוא רואה, הוא דם בתולים, וטהורה היא, דדם בתולים טהור הוא. ולפי זה הלשון פנויה אני אתי שפיר טפי, דהיינו שהראתה לו שלא נבעלה לאיש, דדם בתולים יש לה, ופנויה היא ולא נשאת לאיש.

אבל יש להקשות על פירוש שני, איך נתעברה תמר, הא אמרו חז"ל (יבמות, שם) שאם שהתה אשה לאחר שמת בעלה [או גרשה] עשר שנים ולא נשאה לאיש אחר, כבר אינה יולדת, ואיך ילדה תמר, הרי שהתה אחר אונן יותר מעשר שנים עד שנבעלה ליהודה [א. ה. לא ידעתי מנין זאת לרבינו. וצ"ע]. וכל זה קשה רק לפירוש שני שהיתה בתולה, אבל לפירוש ראשון שלא היתה בתולה, לא קשה, דאף על פי שמפורש בכתוב שישבה בבית אביה ולא הסירה בגדי אלמנותה אלא עכשיו, אם כן לא נשאה לאיש, יש לומר, דאף על פי שלא נשאה, אבל אולי נבעלה באונס, לכן נתעברה, כדאיתא ביבמות (שם) שאם נבעלה אפילו פעם אחת כבר יולדת, אבל לפירוש שני שהיתה בתולה קשה.

ויש ליישב על פי חז"ל שאמרו ביבמות (שם) "אמר רב נחמן: לא שנו אלא שאין דעתה להנשא, אבל דעתה להנשא - מתעברת", ותמר המתינה שיגדל שלה, כדכתיב "כִּי רָאָתָהּ כִּי גָדַל שְׁלֹה וְהָיָה לָהּ נֶטְנֶה לָהּ לְאִשָּׁה", ורק לאחר שגדל וראתה שלא נתנה לו התייאשה, וזה לא היה עשר שנים מאז

משך חכמה

פרשת וישב- פרשת תמר ויהודה - פסקא י - טז

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' יא תשפ"ה - טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

עשר שנים. אולם לפי מה שדרשו (סדר עולם, ב) שזה היה אחרי מכירת יוסף, לא יתכן מספר השנים, שהרי בני פרץ באו למצרים (בראשית מו, יב). ודו"ק⁶.

[יג]

לח, כג) ויאמר יהודה תקח לה פן נהיה לבנו הנה שלחתי הגדי הנה ואתה לא מצאתה:

מהו לשון "הגדי הזה"

לח, כג) הנה שלחתי הגדי הזה. מה⁷ שמציין הזה, יעוין במורה

אלהיך גם שניהם". ואף על פי שאמרו בתמורה (כט, ב – ל, א), דאין אתנן אלא הבא על זונה שאין קידושין תופסין בה, אבל הבא על הפנויה אין לשכרה דין אתנן, שקידושין תופסין בה, מכל מקום, מבואר שם שלרבי אליעזר שסובר שפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה, ואסורה לכהן, יש לשכר ביאתה דין דין אתנן.

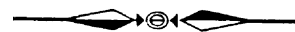
ואף על פי דלא קיימא לן כרבי אליעזר, מכל מקום, הא כתבו התוס' שם (ד"ה גירסא ראשונה), שאפילו לרבנן שחולקים על רבי אליעזר, אם היתה זונה לפני ביאה זו, דהיינו שהיא מופקרת, יש לשכרה דין אתנן לפי רבא, א. ה. ויש בזה הרבה מחלוקת ראשונים, ואין כאן המקום להאריך בזה, ורבינו בא לפרש לפי שיטת התוס', ויהודה חשב שהיא מופקרת כדכתיב (כא) "וישאל את אנשי מקמה לאמר איה הקדשה הוא כענינים על הדך ויאמרו לא היתה בנה קדשה", לפיכך אמר יהודה הגדי "הזה", שיהיה זהיר בו, כדי שלא יתערב באחרים, שאם יתערב לא יבטל ברוב, דאין לבעלי חיים ביטול ברוב, וכל העדר יהיה נאסר להקריבו, כדתנן בזבחים (עא, א), שכל הזבחים שנתערבו בבהמה הפסולה כגון אתנן כולם אסורים, וכן פסק הרמב"ם (פסולקי המוקדשים ו, א).

ואף על פי שכתוב בתורה לא תביא אתנן בית ה' אלוקיך, ומשמע דדוקא במשכן ובבית המקדש אסור להקריב אתנן, ולא בבמות, הא איתא בתוספתא דתמורה (פרק ד, ז) דאפילו בבמות ציבור נאסר אתנן. ואף על פי שאז לא היה במת ציבור אלא במת יחיד, מכל מקום היו זהירים להקריב אפילו בבמת יחיד, שכיון שנאסר בבמת ציבור מהתורה, היו זהירים להקריב אפילו בבמת יחיד. א. ה. לכן דקדק רבינו וכתב "זהירים", וכן כתב הגאון רבי ר' יעקב מאיר בירדמן זצ"ל בהגהותיו לשפת אמת זבחים (דף כ"ה

פנויה אני וטהורה אני (בראשית רבה, פה, ז). פירושו, פתחה לו המעיין, והוא כינוי על אותו מקום (נדה לה, ב), והראתה לו שטהורה היא. ויתכן יותר על פי מה שאמרו בגמרא סוף פרק ד' אחין (יבמות לד, ב), שתמר מיעכה באצבע כדי שתוכל להתעבר, דאין אשה מתעברת מביאה ראשונה (שם), ולכן אמר על זה בפתח עינים, שפתחה המעיין, והיינו שמיעכה באצבע כדי להתעבר. אך הא אמרו (יבמות, שם) כל ששהתה עשר שנים אחר בעלה ואינה ניסת אינה יולדת, ותמר שהתה אחרי בעלה עשר שנים. אולם דעתה היתה לינשא לשלה (יבמות, שם), רק כי ראתה כי גדל שלה והיא לא ניתנה לו לאשה (יבמות, שם), אם כן היאוש שלה מלהנשא היתה מעתה כי גדל שלה, ובזה הזמן לא היה

השמינית, דהרי מהמקראות שהביאו חז"ל בסנהדרים (שם) מוכח שרק בן שמונה ממש מוליד, ולא לפני כן אפילו בדורות ראשונים. ואין לומר שאפילו שאין מולידין השיא אותם יהודה, דמוכח בקרא שהיו ראויים להוליד כדכתיב (ח) "ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך ויבם אתה ויהם וירע לאחיק". לפיכך, אם לא נפרש כשיטת סדר עולם וילקוט שמעוני, אלא נפרש שמעשה זה היה לפני מכירת יוסף [כמו שפירש האבן עזרא], אם כן לפי זה לא קשה מידי, שאז יש לפרש שאין עשר שנים מיום מיתת אונן למעשה דתמר, דיש לומר שאונן היה בן י"ב שנה כשנשא את תמר, ומת, והיה אז שלה בן ט שנים, ושהתה רק חמש שנים ולא עשר שנים.

⁶ תמצית דבריו: פתח עינים, הוא שפתחה את אותו מקום שנקרא מעיין בידיה, כדי שתתעבר מביאה ראשונה. ואף על פי שאין אשה מתעברת אם פירשה מבעלה עשר שנים, שאני תמר שלא התיאשה מלהנשא לשלה עד שגדל, לכן נתעברה.

[יג]

⁷ [יג] לח, כג) ויאמר יהודה תקח לה פן נהיה לבנו הנה שלחתי הגדי הנה ואתה לא מצאתה" ע"כ. יש לדקדק, מהו לשון "הגדי הזה". והנה הרמב"ם במורה הנבוכים (חלק ג, מט) פירש, ש"הזה" בא לומר, שדקדק להביא לה שכרה עז משובח, שהיא מידת יושר לשלם שכר כראוי, והאריך בזה.

ונראה לפרש בדרך אחרת, דהם היו רגילים להקריב בבמות, וגדי זה היה לו דין אתנן, שהוא שכר זונה, ואסור להקריב לה, כדכתיב (דברים פרק כג, ט) "לא תביא אתנן זונה וקחיר קלב בית ה' אלהיך לכל נדר פי תועבת ה'

משך חכמה

פרשת וישב - פרשת תמר ויהודה - פסקא י - טז

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' יא תשפ"ה - טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

לח, כד) וְיִהְיֶה כְּמִשְׁלֵשׁ חֳדָשִׁים וַיִּגָּד לַיהוָה לְאִמּוֹ זִנְתָה תָּמָר
פְּלִתָּךְ וְגַם הִנֵּה הָרָה לְזָנוּנִים וַיֹּאמֶר יְהוָה הֲצִיאֶיךָ וְתִשְׁרָף:

מדוע אמרו זנתה כו' הרה לזנונים

לח, כד) זנתה תמר כלתך, וגם הנה הרה לזנונים. הענין,⁹
דאמרינן ביבמות (לה, א) אשה זונה מתהפכת ומזנה כדי שלא
תתעבר, וכל שכן שאינה עושה פעולה להתעבר. ותמר היתה
בתולה, ובתולה אינה מתעברת מביאה ראשונה עיין סוף פרק ד
אחים (יבמות לד, ב). לכן אמרו וגם הנה הרה לזנונים, בטח זינתה
כמה פעמים. לכן אמר (פסוק כו) צדקה ממני, כי על כן לא נתתיה
כו', וכדי שתתעבר מעכה באצבע, כדאמרו שם, ודו"ק¹⁰.

וכדי שתתעבר צריכה להבעל כמה פעמים, דהיינו לזנות כמה פעמים, שהרי
אשה זונה מתהפכת שלא תתעבר, ובודאי שלא תוציא הבתולים ותעשה
מעשה שתתעבר בזנות. לכן אמרו ליהודה דתמר זנתה, ושתי ראיות יש להם
שהיא זנתה: א. דהיא הרה, ואין בתולה מתעברת מביאה אחת, ואם היתה
נאנסת לא היתה מתעברת, אלא על כורחך שזינתה כמה פעמים. ב. אין זונה
מתעברת אלא מתהפכת שלא תתעבר, וזונה שהתעברה על כורחך זנתה
פעמים רבות, ולכן אמרו והיא הרה, ועוד "לזנונים", פעמים רבות של זנות,
שבטעות התעברה בזנות. ובוזה מיושב כל הג' דקדוקים.

א. ה. והכרחתי לפרש ב' הראיות, דיש להקשות, מדוע הוצרך רבינו לפרש
ב' ענינים: א. שהיתה בתולה. ב. שזונה לא מתעברת. בדבר אחד מתיישב
מדוע יש כפל לשון, וההכרח שזינתה פעמים רבות, אלא על כורחך, דבא
ליישב לשון כפול, וגם לשון רבים "זנונים".

ועל פי זה מתיישב דברי יהודה שאמרה צדקה ממני כו', דהיא טענה שלא
נתעברה בזנות, אלא הוציאה בתוליה ונבעלה פעם אחת שלא בזנות, ומזה
נתעברה. ויהודה טען כנגדה שאינה נאמנת לומר כן מפני הראיות הנ"ל,
וכשהכיר שממנו נתעברה, אמר, "צדקה" - יותר - "ממני", כלומר, צדקה
יותר ממה שאני אמרתי שזנתה, אלא באמת נתעברה מביאתי פעם אחת, כי
כיון שהיא בתולה, מפני שבניו היו דשין בפנים וזורין בחוץ, לכן לא נתתיה
לשלה בני, שחשתי שיעשה גם כן כמותם, וכדי שתתעבר, מעכה באצבע
להוציא הבתולים.

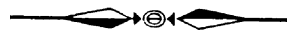
¹⁰ תמצית דבריו: אין אשה מזנה מתעברה, שמתהפכת. ועוד, אין
בתולה מתעברת מביאה ראשונה. לכן אמרו, דודאי זינתה ולא
נאנסה, שיש ב' ראיות שזנתה פעמים רבות.

חלק ג פרק מט דברי נועם. ויתכן דהיה דרכם להקטיר זבחים,
וזה הגדי היה נזהר בו לבלי להקריבו לה', דהוי כמו אתנן זונה,
כדאמרו בש"ס בתמורה (ל, א), לרבי אליעזר דפנוי הבא על
הפנויה עשאה זונה, [ובמזמורת יעויין תוספות (שם, ד"ה גירסא
ראשונה)]. לכן היו זהירים מלהקריבו, דאף בבמה אסור אתנן
(תוספתא תמורה ד, ז). לכן היה מציין הזה, שזה לא יתערב בכל
הצאן פן יקריבו אותו. ואם יתערב באחרים כולם ירעו (זבחים עא,
א)⁸.

[יד]

ע"א), שמדרכנן ודאי אסור אתנן אף בכמת יחיד, וז"ל "ומדרכנן ודאי גם
בכמת יחיד אסור, דלא גרע מבית הכנסת דגם כן אסור כדאיתא באו"ח (סי'
קנ"ג), ובמגן אברהם שם, דאיסור דרבנן הוא, ע"ש" עכ"ל]
⁸ תמצית דבריו: מה שאמר יהודה הגדי "הזה", להזהיר שלא
יתערב באחרים, כיון שהוא אתנן, והיו זהירים שלא להקריב
אתנן. ואם יתערב, כל העדר יאסר.

[יד]

⁹ [יד] לח, כד-כו) "כד) וְיִהְיֶה כְּמִשְׁלֵשׁ חֳדָשִׁים וַיִּגָּד לַיהוָה לְאִמּוֹ זִנְתָה
תָּמָר פְּלִתָּךְ וְגַם הִנֵּה הָרָה לְזָנוּנִים וַיֹּאמֶר יְהוָה הֲצִיאֶיךָ וְתִשְׁרָף: (כה) הוא
מוצאת והיא שְׁלִחָה אֶל חֲמִיָּה לְאִמּוֹ לְאִשׁ אֲשֶׁר אָלָהּ לוֹ אֲנִי הָרָה וְתֹאמַר
הֲכִר נָא לְמִי הַחֲתָמָה וְהַפְתִּילִים וְהַמְשָׁה הָאֵלָה: (כו) וַיִּכַּר יְהוָה וַיֹּאמֶר צְדָקָה
מִמֶּנִּי כִּי עַל פֶּן לֹא נִתְחַיֶּה לְשִׁלָּה בְּנִי וְלֹא יִסַּף עוֹד לְדַעְתָּה" ע"כ. יש לדקדק:
א. מדוע אמרו ליהודה כפל לשון "זנתה תמר פליתך וגם הנה הרה לזנונים"
ולא אמרו רק "הרה לזנונים". ב. מדוע אמרו לשון רבים "הרה לזנונים",
ולא אמרו "הרה לזנות". ג. מנין להם שזנתה אולי נאנסה. ד. מדוע האריך
יהודה ואמר "צדקה ממני כי על פן לא נתתיה לשלה בני" מה ענין על כן כו'
למה שאמר צדקה ממני, הרי אמר שצדקה שלא הרתה לזנונים, אלא ממני
נתעברה, ומדוע הוצרך להאריך ולפרש "כי על כן כו'".

ונראה, דהנה אמרו חז"ל (יבמות לד, ב) דאין אשה מתעברת מביאה
ראשונה, ותמר היתה בתולה (שם), [ואם היתה נאנסת לא היתה מתעברת
מביאה אונס אחת, ואין לומר שנאנסה פעמיים, דהוא מלתא דלא שכיחא],

משך חכמה

פרשת וישב - פרשת תמר ויהודה - פסקא י - טז

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' יא תשפ"ה - טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

הַאֲלֶה:

למה אמרה "לאיש". ועוד מאי נפקא מינא עם מי זנתה, מ"מ תהרג.

לח, כה) היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמור לאיש אשר אלה לו. יבואר¹¹ על פי מה דאיתא בערכין (ז, א) האשה שנגמר

נפסידו ממנו קמ"ל, ואם תאמר מנין באמת שמפסידין לבעל את הולד, תלמוד לומר (שוכב עם אשת איש) ומתו גם שניהם, לרבות את הולד" ע"כ. ומה שלמדו מגם שניהם, הוא בישראל, כדכתיב (דברים כב, כב) "כִּי יִמָּצָא אִישׁ שֹׁכֵב עִם אִשָּׁה בְּעֵלְת בְּעַל וּמִתּוֹ גַּם שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבְעֵרְתָּ הֶרְעָ מִיִּשְׂרָאֵל". אם כן בבן נח אין לנו לימוד שאשה הרה שנגמר דינה אין ממתינין שתלד, דלמא חייב להמתין בגלל הולד, שהוא ממון הבעל. אלא שיש לומר, שנלמד במה מצינו מישראל שהורגים האשה והולד אפילו שהוא ממון הבעל, הוא הדין בבן נח. אבל אין ללמוד במה מצינו מישראל, כיון שמבואר בסנהדרין (נז, ב) דבן נח שהרג עובר נהרג, דהורג נפש, דלא כישראל שאינו נהרג על הריגת עובר [ואין כאן המקום להאריך בדין הריגת עובר בישראל], אם כן חמור בן נח מישראל ולכן אין ללמוד שמוותר להרוג את האשה עם ולדה דהוא ממון הבעל.

וזה היה טענת תמר שלא להרוג אותה, כי מפסידין ממון הבעל שהוא אבי העובר. והנה, היא לא רצתה להלבין פני יהודה ולומר שלא בא עליה בזנות, וגם לא היתה נאמנת, לכן אמרה, שאפילו לדבריכם שבזנות היא הרה, אסור להורגה מחמת ממון הבעל, שאף על פי שבזנות בא עליה, הוא ממונו כדרשו חז"ל (בבא קמא מג, א), דנחשב בעל האשה (שמות כא, כב) לענין הולדות אפילו בא עליה בזנות.

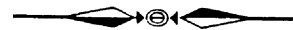
והטעם שאמרה הכר נא כו', ולא אמרה בסתם שהולד ממון הבעל, מפני שאפילו שבזנות הוא בעל האשה לענין ולדות, מכל מקום, אין ידוע מי המזנה, והוא ממון שאין לו תובעים, ואפילו אם יבוא ויאמר שהוא בא עליה, אינו נאמן לתבוע ממנה ממון אם מכחישתו. ואפילו אם היא מודה שבא עליה, מכל מקום, כיון שאינו נאמן כלפי בית דין, שאין לו שום ראיה לזה, לפיכך אין למנוע הריגתה מחמת שהיא והם מודים בזה, דבודאי אמתלא היא שלא תהרג.

לפיכך אמרה תמר שיש לה סימן מובהק מי הוא האיש, וכיון שיש סימן מי הוא האיש, אסור להורגה מחמת ממונו. ובחכמה רבה הערימה שלא יהרגוה, ולא תלבין פני יהודה. ולכן דקדקה לומר "לאיש", דהיינו יש לי

[טו]

לח, כה) הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמור לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הָרָה נָא לְמִי הַחֲתָמָת וְהַפְתִּילִים וְהַמְטָה

[טו]

¹¹ [טו] לח, כה) "הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמור לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הָרָה נָא לְמִי הַחֲתָמָת וְהַפְתִּילִים וְהַמְטָה הָאֲלֶה" ע"כ. יש לדקדק: א. מדוע אמרה "לאיש" אשר אלה לו, די לומר "לאשר אלה לו". ב. איך ביקשה להציל עצמה ממיתה בטענת "לאיש אשר אלה לו אנכי הרה", והרי כיון שלא אמרה שלא זנתה, אלא שזנתה, מאי נפקא מינא מי הוא המזנה, אלא על כורחך שרמזה, שהיא נבעלה ליהודה, ורמזה לאיש אשר אלה לו, היינו אתה, אם כן הלבנינה פניו ברכים, דאם לא התכוונה שזנתה עמו איך תנצל ממיתה, ואיך אמרו בסוטה (י, ב) שממה שלא אמרה לו בפירוש ממך אני הרה, מוכח, שמוטב לאדם להפיל עצמו לתוך כבשן האש ולא ילבין פני חבירו ברכים, הרי בודאי הלבנינה פניו, דאם יהודה לא הבעל, איך תנצל ממיתה כשיודע שהבעל הוא פלוני אלמוני. ג. אמרו מוטב שיפיל עצמו, אבל מנין להפיל את ולדותיה. ורש"י הביא כאן דברי חז"ל ופירש וז"ל "מכאן אמרו נוח לו לאדם שיפילוהו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברכים: הכר נא - אין נא אלא לשון בקשה, הכר נא בוראך ואל תאבד שלש נפשות" עכ"ל. הנה הביא מדרש חז"ל שנוח לאדם שיפיל עצמו, ובחזקת מחתא מביא שלא תאבד שלש נפשות, אם כן מה הוא לשון יפיל עצמו, והרי היא מאבדת שלש נפשות.

ונראה, על פי הא דתנן בערכין (ז, א) "האשה שיצאה ליהרג - אין ממתינין לה עד שתלד". ואיתא בגמרא "פשיטא, גופה היא, איצטריך, ס"ד אימנא: הואיל וכתיב (שמות כא, כב) כאשר ישית עליו בעל האשה, ממונא דבעל הוא ולא ליפסדיה מיניה, קמ"ל. ואימא ה"נ, אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, אמר קרא (דברים כב, כב): ומתו גם שניהם, לרבות את הולד" ע"כ. [פירוש: פשיטא שהורגין אותה עם ולדה, שהוא חד גוף עמה. איצטריך, דהיה עולה על דעתנו לומר, הואיל וכתוב (שמות כא, כב) (בדין מי שהכה אשה הרה והרג ולדה), כאשר ישית עליו בעל האשה, (וחייב לשלם לבעל תמורת הולד, כי הוא ממון הבעל ולא ממון האשה), הולד ממון הבעל ולא

משך חכמה

פרשת וישב - פרשת תמר ויהודה - פסקא י - טז

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' יא תשפ"ה - טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

דבעל. ובזה אתי שפיר, מוטב וכו', ולא אלבין (סוטה י, ב). וזה הכר כו', ואל תאבד שלש נפשות כו' ודו"ק¹².

[טז]

לח, כו) ויפך יהודה ויאמר צדקה ממני פי על פן לא נתתיך לשלח בני ולא יסף עוד לדעתה:

ביאור המחלוקת אם יהודה לא בא עליה עוד, או שלא פסק מלבא עליה

לח, כו) ולא יסף עוד לדעתה¹³. יש אומרים לא הוסיף כו' ויש

ולא לאבד ממון הבעל, ומיושב דקדוק ב'. ואמרו להציל עצמו ולא ולד כי הולד הוא גופה, ומיושב דקדוק ג'.

¹² תמצית דבריו: אמרה ל"איש", לומר שהולדות שייכים לבעל, ולכן אסור להורגה. ואל תאמר שהוא ממון שאין לו תובעין, לכן אמרה שיש לה סימן מי הוא האיש, והוא בעל הממון, לכן אי אפשר להורגה.

[טז]

¹³ [טז] לח, כו) ויפך יהודה ויאמר צדקה ממני פי על פן לא נתתיך לשלח בני ולא יסף עוד לדעתה" ע"כ. על הכתוב "ולא יסף עוד לדעתה", פירש רש"י וז"ל "ולא יסף עוד - יש אומרים לא הוסיף. ויש אומרים לא פסק" [תרגום אונקלוס פירש שלא הוסיף, ובגמרא סוטה י, ב אמרו שלא פסק].

ויש לבאר מהי מחלוקתם. ונראה, דשניהם סוברים כאבא שאול דאמר ביבמות (לט, ב) "הכונס את יבמתו לשם נוי, ולשום אישות, ולשום דבר אחר - כאילו פוגע בערוה, וקרוב אני בעיני להיות הולד ממזר". ומאוד קשה להזהר בזה לקיים המצוה שלא לשם הנאה כלל, ולכן רבי יוסי בירושלמי (יבמות א, א) דסבר כאבא שאול, בעל את יבמתו דרך סדין שלא יהנה מקירוב בשר ממנה.

ומבואר בקרבן העדה (בפירוש השני) בירושלמי (יבמות א, א), שלאחר שבא עליה וקנאה ונעשית אשתו, מותר לבא עליה לשם אישות ולהנות ממנה, דאשתו היא לכל דבר, ולא אמר אבא שאול דקרוב הולד להיות ממזר אלא כביאה ראשונה, דצריך לקיים מצות יבום לשם שמים ולא לשם אישות, אבל לאחר ביאה ראשונה לא. אלא שנחלקו כאן, האם לאחר ביאה זו, קנאה יהודה כאשתו לכל דבר.

דינה כו' פשיטא חד גופא נינהו, מהו דתימא הואיל דכתיב כאשר ישית בעל האשה ונתן, ממונא דבעל הוא כו' קמ"ל. והנה בני נח נצטוו על העוברין, וחמירי מישראל בזה (סנהדרין נז, ב), וקרא דגם שניהם (דברים כב, כב) לא קאי עליהו, ואם כן ממונא דבעל הוא, דבעל האשה (שמות כא, כב), אפילו בא עליה בזנות (בבא קמא מג, א), ואיך נקטלינה, נמתין עד שתלד. רק הכא שהרה לזוננים, ואין יודע מי הוא הבעל, ואפילו אם יבא ויאמר אינו נאמן, לכן שלחה, לאיש אשר אלה לו אנכי הרה, ואם כן יש סימן מהאתנן, ויש כאן איש שיש לו זכות בולדות, ואיך נפסיד ממונו

סימן מי הוא האיש שהולדות שלו, ולכן אסור להרוג אותה. והשתא לא קשה מידי איך התיירה לעצמה להרוג ולדויה ולא להלבין פניו, שכיון שנכתבאר על פי הש"ס בערכין שאשה שנגמר דינה גם ולדה מת שהוא חד גוף עמה, ואפילו בבן נח, כפי שמוכח מלשון הגמרא בערכין, לכן מדין הריגה אין כאן, אלא מדין הפסד ממון בלבד. ומה שאמר רש"י ואל תאבד שלוש נפשות, היינו היא וממון שני הנפשות, ולא מדין הריגה.

אבל יש להקשות, כיון שאין ללמוד בן נח מישראל כיון שבן נח נהרג על העוברין, אם כן גם בלי דיין של ממון הבעל, אסור להרוג את העובר. הא לא קשיא, דהנה כשנדקדק בלשון הגמרא בערכין מוכח, שכיון שחד גופא הוא מותר להרוג את האשה עם ולדה, דאמרו בגמרא ערכין (שם) בפשטות "גופה היא" ולא אמרו 'פשיטא לאו איש הוא', דטעם ההיתר הוא מחמת שהעובר חד גוף עם האשה וגם עליו חל חיוב מיתה כי הוא גוף האשה, אם כן אף בבן נח שמוזהר על עוברין מותר להרוג האשה וולדה מדין הריגה, שכיון שנגמר דינה של האשה, גם העובר בכלל גמר הדין, אלא שאין להרוג העובר מטעם אחר, שהוא ממון הבעל, דאין פסוק להתיר בבן נח. ואי אפשר ללמוד מישראל, דבן נח חמור לענין הריגת עובר. ואף על פי שמדין הריגה בלאו הכי מותר כנ"ל, ולא נאסר רק מחמת ממון הבעל, ובזה יש ללמוד מישראל שמפסידין ממון הבעל כשנגמר דינה, מכל מקום, יש לומר, שכיון שלענין הריגה עובר חמור יותר בבן נח, יש לומר שגם בדין זה, העובר ממון חשוב הוא של הבעל, ואין להפסידו, שכיון שחזינן דלענין רוצח מוזהר על העובר, מוכח שלגבי בן נח עובר יש לו יותר חשיבות, לפיכך הוא יותר ממון מעובר בישראל, לפיכך אין ללמוד להתיר להפסיד ממון הבעל מישראל.

ובזה מתורץ כל הדקדוקים, דלכן אמרה לאיש, לומר שיש לעובר אב ידוע ואסור להורגו, כי הוא ממון האב, ומיושב דקדוק א'. ורצתה להציל עצמה בטענת לאיש אשר אלה אני הרה, שכיון שיש לו אב, יש להמתין עד שתלד

משך חכמה

פרשת וישב- פרשת תמר ויהודה - פסקא י - טז

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' יא תשפ"ה - טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

לכל דבר. ואם כן, אם לא קנה עדיין, צריך לכוון שלא לשם אישות, לכן לא בא עליה עוד. ואם קנה אותה ונעשית כאשתו מחויב לקיים מצות עונה, ולא פסק. ואין לומר, דאם כן היה צריך לקיים בה עוד מצות יבום, זה אינו, דכיון דהקים שם על ידי זרע, כבר נתקיים מצותו, ודו"ק היטב¹⁴.

אומרים לא פסק וכו'. אולי פליגי בהא, דאבא שאול סובר דהבא שלא לשם מצוה ביבמה קרוב להיות הולד ממזר (יבמות לט, ב), ופירש בירושלמי דר' יוסי סבר כוותיה, ולכן בעל דרך סדין, יעוין שם ריש יבמות (א, א). ופירש הקרבן עדה, דוקא ביאה ראשונה, אבל כיון שלקחה וקנאה בביאתו, תו הרי היא כאשתו, ומותר לשם אישות, יעוין שם. ובזה מחלוקת בבלי פרק הבא על יבמתו דף נו, ב, אם ביאת שוגג קונה ביבמה לכל הדברים דתהיה כאשתו

יבום, סבר יהודה, שכיון שכבר הקים שם על המת, כי נתעברה, אין מצוה ליבמה. זה ביאור מחלוקתם.

¹⁴ תמצית דבריו: טעמי המחלוקת, האם הוסיף לדעתה, או שלא הוסיף לדעתה, תלוי בזה, דיהודה בא עליה שלא לשם קנין יבום, שלא ידע שהיא יבמתו. ונחלקו, האם קנאה לגמרי להיות כאשתו. הסוברים שלא פסק מלבוא עליה, סוברים שקנאה לגמרי, לפיכך חייב לקיים מצות עונה, ואפילו שנהנה היא כאשתו. והסוברים שלא הוסיף לבוא עליה, סוברים שלא קנאה לגמרי, כיון שבא עליה בשוגג, וכדי לקיים מצות יבום צריך להזהר שלא יהנה, דאם לא – קרוב הולד להיות ממזר, לפיכך לא בא עליה עוד. ולא רצה לקיים מצות יבום, כי כבר נתעברה והקים שם על המת.

דהנה יהודה לא ידע שהיא יבמתו, והרי הוא כבא על יבמתו שלא לשם קנין אלא בשגגה. ואף על פי שהבא על יבמתו בשוגג קנאה (יבמות נג, ב), מכל מקום נחלקו ביבמות (נו, א) האם קנאה לגמרי והיא כאשתו לכל דבר, או שקנאה רק לדברים האמורים בפרשת יבמים, דהיינו לירש נכסי אחיו ולפוטרה מייבום, או שאם מת ויש לו בנים מאשה אחרת, מותרת לשוק. או שאם הוציאה בגט לא צריכה חליצה, או שאם היתה לה צרה נפטרה בכיאתו של זו.

והשתא יש לומר, דהסוברים שלא פסק מלבוא עליה, סוברים שהבא על יבמתו בשוגג כיהודה, קנאה לגמרי, וכיון שנעשית כאשתו לכל דבר, חייב לקיים בה מצות עונה, ויבוא עליה לשם אישות אפילו נהנה. אבל הסוברים שלא הוסיף לדעתה, סוברים שהבא על יבמתו בשוגג כיהודה, לא קנאה להיות כאשתו אלא לדברים האמורים בפרשה, לפיכך עוד צריך לבוא עליה לשם שמים, לשם קנין, כדי לעשותה אשתו ולקיים בה מצות יבום, לפיכך לא הוסיף לדעתה שחש שיהנה כאבא שאול, ואף על פי שיש בה מצות

